

012014

- 284 PUIN, Gerd-R. Leuke Kome = Laykah, the Arsians = 'Ashāb'al-rass, and other pre-Islamic names in the Qur'ān: a way out of the "tanglewood". *The hidden origins of Islam. New research into its early history.* Ed. Karl-Heinz Ohlig and Gerd-R. Puin. Amherst (NY): Prometheus Books, 2010, pp.335-360.

Ashab-al-ras

012014

The
Hidden Origins
of

ISLAM

NEW RESEARCH INTO ITS EARLY HISTORY

EDITED BY KARL-HEINZ OHLIG AND GERD-R. PUIN

Bogazici University Library

39001106061040

14

Prometheus Books

59 John Glenn Drive
Amherst, New York 14228-2119

2010

18 NISAN 2011

MADDE YAYINLANDIRILAN
SONRA GELEN DUKUMAN

MADDE YAYINLANDIRILAN
SONRA GELEN DUKUMAN

9

Ashub...-e's

LEUKE KOME = LAYKAH, THE ARSIANS = 'AŞĤĀB'AL-RASS, AND OTHER PRE-ISLAMIC NAMES IN THE QUR'ĀN: A WAY OUT OF THE 'TANGLEWOOD'?'¹

Gerd-R. Puin

The uncertainty of the writing of 'al-'*Aykah* or *Laykah* in the Qur'ān is the point of departure for the present investigation, namely, whether the Qur'ān does not contain still further elements of an extrabiblical saga from pre-Islamic Midian. The following names will be discussed: *Laykah* / 'al-*Hawrā'* / *Leuke Kome*; 'al-*Rass* / *Arsae*; *Yanbu'* / *Yabbu'* / *Tubba'* / *Iambia*; 'al-'*Aḥqāf* / 'al-'*āmāq*; and *Wabār* / *Banubari*.

One group of personal and place-names that are mentioned in the Qur'ān are connected with the so-called Punishment Stories (*Straflegenden*).² In these passages the faithful are warned not to neglect the duties of humanity with regard to God, because were they to do so, they would be destroyed like certain disobedient peoples in the past. For example:

Then We destroyed them, a complete destruction. And Noah's folk, when they denied the messengers, We drowned them and made of them a portent for mankind. We have prepared a painful doom for evil-doers. And (the tribes of) 'Ād and Thamūd,³ and the dwellers in Ar-Rass . . . (sura 25:36-38)⁴

The folk of Noah *denied (the truth) before them, and (so did) the dwellers at Ar-Rass and (the tribe of) Thamūd, and (the tribe of) 'Ād, and Pharaoh,*

335 - 360

نهاية الأرب

فنه الأدب

تأليف

Dia lein taerandy
U.82

شهاب الدين أحمد بن عبد الوهاب النويري

Türkiye İslâm Ansiklopedisi	
6988-13	
257.51	
Niv.N	

١٧٧ - ٧٢٢ هـ

السفر الثالث عشر

نسخة مصورة عن طبعة دار الكتب

مع استدراقات وفهارس جامعة

وزارة الثقافة والإرشاد القومي
المؤسسة المصرية العامة
للتأليف والترجمة والطباعة والنشر

الباب الثامن من القسم الأول من الفن الخامس

في خير أصحاب الرس وما كان من أمرهم

قال الكسائي: قال كعب: إن أصحاب الرس كانوا بحضرموت، وكانوا كثيرا، فبنوا هناك مدينة كانت أربعين ميلا في مثل ذلك، فأحرقوا لها القنوت من تحت الأرض، وسموها رسا، وكان ذلك أيضا اسم ملكهم؛ فافاموا في بلدهم دهرًا طويلا يعبدون الله تعالى حق عبادته؛ ثم تغيروا عن ذلك وعبدوا الأصنام وكان مما أحدثوه إتيان النساء في أدبارهن والمبادلة بين، فكان كل منهن يبعث بأمراته إلى الآخر، فشقى ذلك على النساء، فأنهتن إبليس في صورة امرأة وعلهن السعاق ففعلنه، وهم أول من أتى النساء في أدبارهن وساحق؛ فأشتهرت هذه القبائح فيهم. فبعث الله إليهم رسولا اسمه حنظلة. وقيل: خالد بن سنان. وقيل: ابن صفوان. فدعاهم إلى طاعة الله، ونهاهم عن عبادة الأصنام وفعل القبائح وحذرهم وذكركم ما حل بين قبائلهم من الأثم؛ فكذبوه؛ فوعظهم دهرًا طويلا وهم لا يرجعون، فضرهم الله بالنحط، فقتلوا نبيهم وأحرقوه بالنار؛ فصاح بهم جبريل صيحة فصاروا حجارة سودا، وخيفت مدينتهم.

وقيل: إن هذه المدينة لم يرها إلا ذو القرنين، وإنه رآهم حجارة، ورأى النساء ملتصقات ببعضهن بعض، ورأى الملوك على الأسرة وبين أيديهم الجنود قائمة، بأيديهم الأعمدة والأسلحة، وقد صاروا كلهم حجارة سودا. هذا ما حكاه الكسائي.

وقال أبو إسحاق الثعلبي - رحمه الله تعالى - قال سعيد بن جبيرة والكسائي والخليل بن أحمد - دخل كلام بعضهم في بعض، وكل قد أنجز بطائفة من حديث

أصحاب الرس: أنهم بقية نمرود وقوم صالح، وهم أصحاب البئر التي ذكرها الله تعالى في كتابه (وَبِئْرٍ مُّعْتَلَّةٍ).

قال: وكانوا بقلج اليمامة نزولا على تلك البئر.

وكل ركية لم تطو بالحجارة والآجر فهي رس، وكان لهم نبي يقال له: (حنظلة ابن صفوان). وكان بارضهم جبل يقال له: (قلج) مضميد في السماء ميلا وكانت العنقاء تأتيه، وهي أعظم ما يكون من الطير، وفيها من كل لون، وسموها العنقاء لطول عنقها، وكانت تكون في ذلك الجبل وتنقض على الطير فتأكلها بغاعت ذات يوم وأعوذها الطير، فأنقضت على صبي فذهبت به، فسبغت عنقاء مغرب، لأنها تغرب بما تأخذه وتذهب به، ثم أنقضت على جارية حين ترعرعت فأخذتها فضمتها إلى جناحين لها صغيرين سوى الجناحين الكبيرين، فشكوا ذلك إلى نبيهم؛ فقال: اللهم خذها وأقطع نسلها، وسلط عليها آفة تذهب بها. فأصابها صاعقة فأحترقت، فلم ير لها أثر بعد ذلك.

قال: ثم إن أصحاب الرس قتلوا نبيهم، فأهلكهم الله تعالى.

قال الثعلبي: وقال بعض العلماء: بلغني أنه كان رسان: أنا أحدهما فكان أهله أهل بذر وعمود، وأصحاب غم ومواش، فبعث الله إليهم نبيا فقتلوه، ثم بعث الله رسولا آخر وعظده بولي، فقتلوا الرسول، وجاهدتهم الولي حتى أخرجهم؛ وكانوا يقولون: المنسا في البحر. وكانوا على شفير البحر؛ وكان يخرج إليهم من البحر شيطان في كل شهر نرجة فيذبجون عنده، ويتخذون ذلك اليوم عيدا؛ فقال لهم الولي: أرايتم إن نرجة الذي تدعون وتعبسونه إلى وأطاعني أنجيوني إلى ما دعوتكم إليه؟ قالوا: بلى. وأعطوه على ذلك العهود والمواثيق، فانتظر حتى نرج ذلك الشيطان على صورة حوت راكبا على أربعة أحوات، وله عنق

دائرة المعارف شيعية، جلد دوم، تهران، ۱۳۶۱

بود در يمامه که خدا پيامبري براي رس او فرستاد، اما اهل رس او را بکشتند، خداوند نيز آنان را هلاک ساخت. بعضي ديگر گفته اند که اصحاب الرس بازمانده قوم صالح پيامبر (قوم ثمود) بودند و رس چاهي بود که ايشان در اطراف آن فرود آمدند. مفسران نام پيامبر اصحاب الرس را به اختلاف

MADDE YAYINLANDIKTAN

ارس دانسته و سميان را پيامبر رس ناميده اند. پرسست از نصاري که خداوند سي پيامبر بر آنان فرستاد، اما ايشان همه آن پيامبران را کشتند و به سبب آن خداوند بر ايشان غضب کرد، اما چون در قرآن اصحاب الرس در کنار عاد و ثمود آمده اند که به اعراب «بائده» تعلق داشتند که در جنوب عربستان زندگي مي کردند، امکان سکونت اين قوم در اطراف ارس و اشاره قرآن به ايشان بسيار بعيد است. از جمله گناهاني که مفسران براي اصحاب الرس برشمرده اند پرسستش درخت صنوبر و عبادت دوشيزگان و نيز عادت مساحقه در ميان زنان ايشان است. در کشف الاسرار و تفسير ابوالفتوح روايتي از علي بن ابي طالب (ع) نيز درباره احوال اصحاب الرس نقل گرديده است.

منابع: اعلام قرآن، ۱۴۹-۱۵۱، تاريخ بلعبي، ۱۵۲/۱ و بعد، تفسير ابوالفتوح دازی، ۲۷۷/۸، کشف الاسرار و عدة الايراد، ۳۲/۷-۳۴، نثر طوي، ۳۰۴/۱-۳۰۵.

RESS
- ASHABU'R-RESSA

297-9

SAL-K

Arabis - 113 v.d.

Ashabu'r-Ress

Ibn Ebi'l-Hadid, Serhu
Nehw'il-belaga, 10/94, 95

Ashabu'r-Res,

Alusi, Rulu'l-Me'ani, XIX, 19

DIA Ktp 297-211 ALU.R

Ashab-u Res,

Alusi, Rulu'l-Me'ani, XXVI, 177,

DIA Ktp. 297-211 ALU.R

Ashabu'r-Ress

Ibn Kesir, Kasas, 5, 380

ASHABU'R-RESSA
ASHABU'R-RES

Et-Mufassal 1. 368 v.d.

953
Ali. m

Ashabu'r-ress

Sarbasir 1/382

ASHĀB AR-RASS, in S. 25, 40 und 50, 12, beide der zweiten mekkanischen Periode angehörig, neben 'Ād, Tamūd, dem Volke des Nūh usw. erwähnt, als eine Gemeinschaft, welche den zu ihr ge-

sandten Propheten der Lüge zieh. Aus dem Koran läßt sich nicht ausmachen, wer gemeint ist, und später kommt Muhammad nicht mehr auf sie zurück. Die Kommentare geben verschiedene Erklärungen, die EI s. v. aufgezählt sind. Zu rass = Brunnen vgl. jetzt Bräunlich Islamica I 330.

Ashab-ur-Rass: Sure 25, 40 ve 50, 12'de geçmektedir, iki sure de ikinci Mekke dönemine aittir; Ad, Semūd, Muh Kavmi v.s. yanısıra kendilerine gönderilen peygamberi yalancılıkla suçlayan bir topluluk olarak zikrolunmaktadır. Kimin kasıt ~~kişisi~~ bulunduğu Kur'an'dan da anlaşılammaktadır, daha sonra Hz. Muhammed de onlardan bahsetmemiştir. Yorumlar EI' başlığı karşısında sıralanan değişik açıklamaları getirmektedir. rass-kuyu, çeşme hakkında, karşılaştırınız: Bräunlich Islamica I 330.

Horowitz, Josef "Koranische Untersuchungen", s. 94-95,

1926 (BERLIN-LEIPZIG)

“sleepers,” quoted in Q 18:18. Western translations of the Qur'an mention the term as a name or, in some cases, translate it as “inscription” (cf. Paret, *Der Koran*).

Roberto Tottoli

Bibliography

- Primary: 'Abd al-Razzāq, *Tafsīr*, ed. M.M. Muḥammad, 3 vols., Riyadh 1989, i, 397; Abū Ḥayyān, *Bahr*, Beirut 1992, vii, 142; Abū l-Layth al-Samarqandī, *Tafsīr*, ed. 'A.M. Mu'awwad and 'Ā.A. 'Abd al-Mawjūd, 3 vols., Beirut 1993, ii, 289-90; Abū 'Ubayda, *Majāz*, i, 394; Baydāwī, *Anwār*, Cairo 1968, ii, 4-5; Farrā', *Ma'ānī*, ii, 134; Hūd b. Muḥakkam, *Tafsīr*, ii, 451; Ibn Abī Ḥātim al-Rāzī, Abū Muḥammad, *Tafsīr*, ed. A.M. al-Ṭayyib, 10 vols., Mecca 1997, repr. Beirut 1999, vii, 2346-7; Ibn Ḥanbal, *Musnad*, 10 vols., Beirut 1991, vi, 387-8 no. 18445; Ibn Kathīr, *Tafsīr*, 4 vols., Beirut n.d., iii, 119-20; Ibn Qutayba, *Gharīb*, 263; Māwardī, *Nukat*, iii, 286-7; Muqātil, *Tafsīr*, ii, 574; Rāzī, *Tafsīr*, Beirut 1990, xxi, 70; Suyūṭī, *Durr*, 8 vols., Cairo 1983, v, 362-5; Ṭabarī, *Tafsīr*, Cairo 1968, xv, 197-9; Tha'labī, *al-Kashf wa-l-bayān 'an tafsīr al-Qur'an*, ed. Abū Muḥammad b. 'Ashūr, 10 vols., Beirut 2002, vi, 145-7; id., *Qīṣas*, 370-1.
- Secondary: J.A. Bellamy, Al-raqīm or al-ruqūd? A note on sūrah 18:9, in *JAOS* 111 (1991), 115-7; J. Hernández Juberías, *La península imaginaria. Mitos y leyendas sobre al-Andalus*, Madrid 1996, 139-61; Horowitz, *KU*, 95; Jeffery, *For. vocab.*, 144; F. Jordan, *La tradition des sept dormants. Une rencontre entre chrétiens et musulmans*, Paris 2001; H. Kandler, *Die Bedeutung der Siebenschläfer (Aṣḥāb al-kahf) im Islam*, Bochum 1994, 19-23; C. Luxenberg, *Die Syro-aramäische Lesart des Koran*, Berlin 2000, 65-7; R. Paret, Aṣḥāb al-kahf, in *ET*², i, 691; id., *Koran*; C.C. Torrey, Three difficult passages in the Koran, in T.W. Arnold and R.A. Nicholson (eds.), *A volume of oriental studies presented to Edward G. Browne (...) on his 60th birthday*, Cambridge 1922, 457-9.

Rass

- Roberto Tottoli:

Term mentioned twice in the Qur'an in connection with the expression *aṣḥāb al-rass*, “the people of al-Rass”: “We have prepared for the evildoers a painful chastisement. And 'Ād (q.v.), Thamūd (q.v.) and the people of al-Rass, and between that,

many generations” (Q 25:37-8); “The people of Noah (q.v.) and the people of al-Rass, and Thamūd and Pharaoh (q.v.), and 'Ād and the brothers of Lot (q.v.) cried lies before them...” (Q 50:12). Although there are no other elements that help clarify who the people of al-Rass were, the fact that they are mentioned alongside other ancient peoples who were punished suggests that they, too, could have been one of these peoples (see PUNISHMENT STORIES).

Commentators (see EXEGESIS OF THE QUR'ĀN: CLASSICAL AND MEDIEVAL) as well as later traditions (see ḤADĪTH AND THE QUR'ĀN) are at a loss when attempting to identify this people and the location of the place referred to as al-Rass. According to some interpretations, al-Rass is the proper name of a village, or a region between Najrān (q.v.), Yemen (q.v.) and Ḥaḍramawt, or a town of the Yamāma or the name of a river (see PRE-ISLAMIC ARABIA AND THE QUR'ĀN; GEOGRAPHY AND THE QUR'ĀN). Some other explanations rely upon the meaning of the term *rass* as anything having been excavated, such as a pit, a well or a tomb (Ṭabarī, *Tafsīr*, xix, 14). The explanation of *al-rass* as meaning “the well” is by far the favorite of the exegetes, and so these people are very frequently identified as “the people of the well” (Farrā', *Ma'ānī*, ii, 268 makes this connection already in the early Islamic period). Additional (sometimes contradictory) reports attempt to elucidate whether the well was near Madyan (see MIDIAN), in Antioch or in Azerbaijan, and provide narratives that furnish the background setting of the story. So it is said that these people of al-Rass were one of the two peoples to whom Shu'ayb (q.v.) was sent (see PEOPLE OF THE THICKET), but, since they refused him, were then punished. It is also thought they may have been people to whom a prophet descending from Jacob (q.v.) was sent (see PROPHETS AND PROPHETHOOD; WARNING).

دائرة المعارف بزرگ اسلامی، جلد پنجم، تهران، ۱۳۷۹.

اصحاب رس

۱۳۲

اصطلاح اصحاب رأی در دوره‌های بعدی هرگز منسوخ نشد و همواره در منابع فقهی و غیرفقهی به کار گرفته می‌شد، اما در این کاربرد، این اصطلاح تعبیری دیگر از مذهب حنفی بود. در واقع پس از شکل‌گیری مذاهب فقهی از سده ۴ق و گرایش به تحدید مذاهب، جز معدود پیروان احتمالی برای ابن ابی لیلی، مکتب اصحاب رأی در مذهب حنفی تشخیص می‌یافت و از همین رو، تاریخ متأخران اصحاب رأی را باید در بحث از تاریخ حنفیان مورد بررسی قرار داد.

مآخذ: ابن ابی شیبہ، عبدالله، المصنف، بمبئی، ۱۴۰۰ق/۱۹۸۰م؛ ابن بطه عکبری، عبیدالله، الابانۃ عن شریعة الفرق الناجیة، به کوشش رضا بن نسان معطی، ریاض، ۱۴۰۹ق/۱۹۸۸م؛ ابن خلکان، وفیات؛ ابن سعد، محمد، کتاب الطبقات الکبیر، به کوشش زخاو و دیگران، لیدن، ۱۹۰۴-۱۹۱۵م؛ ابن عبدالبر، یوسف، الانتقاء، بیروت، دارالکتب العلمیة؛ ابن عدی، عبدالله، الکامل، بیروت، ۱۹۸۵م؛ ابن قتیبه، عبدالله، تأویل مختلف الحدیث، بیروت، دارالجلیل؛ هومو، المعارف، به کوشش ثروت عکاشه، قاهره، ۱۹۶۰م؛ ابن مقفع، عبدالله، «رسالة فی الصحابة»، آثار ابن المقفع، بیروت، ۱۴۰۹ق/۱۹۸۹م؛ ابن ندیم، الفهرست؛ ابوالحسن عامری، محمد، الاعلام بمناقب الاسلام، به کوشش احمد عبدالحمید غراب، قاهره، ۱۹۶۷م؛ ابوداود سجستانی، سلیمان، سنن، به کوشش محمد محیی‌الدین عبدالحمید، قاهره، داراحیاء السنة النبویة؛ هومو، مسائل احمد، قاهره، ۱۳۵۳ق/۱۹۳۴م؛ ابونعیم اصفهانی، احمد، حلیة الاولیاء، قاهره، ۱۳۵۱ق/۱۹۳۲م؛ ابویوسف، یعقوب، «اختلاف ابی حنیفة و ابن ابی لیلی»، همراه ج ۷ الام شافعی، بیروت، دارالمعرفة؛ هومو، الخراج، بیروت، ۱۳۹۹ق/۱۹۷۹م؛ بسوی، یعقوب، المعرفة و التاريخ، به کوشش اکرم ضیاء عمری، بغداد، ۱۹۷۵-۱۹۷۶م؛ بغدادی، عبدالقاهر، الفرق بین الفرق، به کوشش ابراهیم رمضان، بیروت، ۱۴۱۵ق/۱۹۹۴م؛ ترمذی، محمد، سنن، به کوشش احمد محمدشاکر و دیگران، قاهره، ۱۳۵۷ق به بعد؛ خطیب بغدادی، احمد، تاریخ بغداد، قاهره، ۱۳۴۹ق؛ هومو، الفقیه و المتفق، به کوشش اسماعیل انصاری، دمشق، ۱۳۹۵ق/۱۹۷۵م؛ دارمی، عبدالله، سنن، دمشق، ۱۳۴۹ق؛ ذهبی، محمد، سیر اعلام النبلاء، به کوشش شعبان ارتووط و مأمون صاغرچی، بیروت، ۱۴۰۵ق/۱۹۸۵م؛ هومو، میزان الاعتدال، به کوشش علی محمد بجاوی، قاهره، ۱۳۸۲ق/۱۹۶۳م؛ سرخسی، محمد، المبسوط، قاهره/بیروت، ۱۴۰۶ق/۱۹۸۶م؛ صفار، محمد، بصائر الدرجات، تهران، ۱۴۰۴ق؛ صنعانی، عبدالرزاق، المصنف، به کوشش حبیب الرحمان اعظمی، بیروت، ۱۴۰۳ق/۱۹۸۳م؛ صیمری، حسین، اخبار ابی حنیفة و اصحابه، حیدرآباد دکن، ۱۳۹۴ق/۱۹۷۴م؛ طحاوی، احمد، اختلاف الفقهاء، به کوشش محمد صغیر حسن معصومی، اسلام‌آباد، ۱۳۹۱ق؛ فتاوی النوازل، منسوب به ابواللیث سمرقندی، کویت، ۱۴۰۵ق/۱۹۸۵م؛ فهارس المبسوط محمد سرخسی، به کوشش خلیل میس، بیروت، ۱۴۰۰ق/۱۹۸۰م؛ قاضی نعمان مغربی، دعائم الاسلام، به کوشش آصف فیضی، قاهره، ۱۳۸۳ق/۱۹۶۳م؛ کلینی، محمد، الکافی، به کوشش علی‌اکبر غفاری، تهران، ۱۳۹۱ق؛ لیت بن سعد، «رسالة الی مالک بن انس»، همراه ج ۳ اعلام الموقین ابن قیم، به کوشش طه عبدالرئوف سعد، قاهره، ۱۹۶۸م؛ مالک بن انس، الموطأ، با حاشیة کاندهلوی، کراچی، کتابخانه آرام باغ؛ مرشد بالله، یحیی، امالی، بیروت، ۱۴۰۳ق/۱۹۸۴م؛ نسایی، احمد، سنن، قاهره، ۱۳۴۸ق؛ نیز:

Schacht, J., *The Origins of Muhammadan Jurisprudence*, Oxford, 1953.

احمد پاکجی

اصحاب رس، قومی کافر که به گفته قرآن کریم پیامبر خویش را تکذیب کرده، به قتل رساندند. این ترکیب ۲ مرتبه در قرآن کریم به ترتیب در سوره‌های فرقان (۳۸/۲۵) و ق (۱۲/۵۰) در کنار اقوام دیگری چون عاد، ثمود و قوم نوح (ع) به کار رفته است. در این آیات و آیه‌های پیش

توجه به آراء ابن ابی لیلی است. اگرچه در منابع، کمتر توجهی به رابطه فقه متقدم حنفی، یا به تعبیر دقیق تر فقه اصحاب رأی پس از ابوحنیفه، با ابن ابی لیلی دیده می‌شود، اما با مطالعه در بازمانده‌های آثار ابویوسف، محمد بن حسن و فقیهان متأخرتر حنفی، آشکار می‌گردد که میزان تأثیر و اهمیت آراء ابن ابی لیلی در نظام فقهی شاگردان ابوحنیفه و به طور کلی فقه حنفی، قابل ملاحظه بوده است (نک: د، ۴۴۴/۶؛ نیز ابویوسف، «اختلاف...»، سراسر کتاب؛ طحاوی، سراسر کتاب؛ فهارس...، ۵۷۲-۵۷۳؛ فتاوی...، ۱۱۵، ۱۲۲).

در نگاهی به شخصیت فقهی شاگردان ابوحنیفه، باید گفت که برخی از آنان تا دیر زمانی، در منابع فقهی نه به عنوان فقیهانی حنفی، بلکه به عنوان فقیهانی از اصحاب رأی با استقلالی در مذهب شناخته بوده‌اند. گفتنی است که در طی سده‌های متمادی، همواره دو تن از شاگردان خاص ابوحنیفه، پس از شخص او در فقه حنفی در جایگاه دوم و سوم بوده، و با استاد خود، ارکان سه‌گانه این مذهب را تشکیل می‌داده‌اند. در منابع حنفی و جز آن، معمولاً نام محمد بن حسن شیبانی (د ۱۷۹ق) در کنار ابویوسف به عنوان دو رکن این مذهب به چشم می‌خورد، اما در نگرشی تاریخی، آشکار می‌شود که در عصر خود ابوحنیفه و دوره‌ای نزدیک به آن، ابویوسف و زفر بن هذیل عنبری (د ۱۵۸ق) بوده‌اند که به عنوان دو شاگرد میرز و طراز اول ابوحنیفه شناخته شده‌اند. در حکایات مربوط به آن روزگار، از آنان به‌سان دو رقیب در حلقه درس ابوحنیفه یاد شده است (مثلاً نک: صیمری، ۹۵، ۱۰۵-۱۰۷) و همین امر انگیزه تألیف اثری نیز با عنوان اختلاف زفر و یعقوب (نک: سرخسی، ۱۰۶/۴) بوده است.

می‌توان گفت که شخصیت ابوحنیفه و اعتنای حنفیان به وی به عنوان یکی از ارکان مذهب، در تاریخ فقه، استقلال اندیشه ابویوسف در فقه را تحت الشعاع قرار داده است. فقه ابویوسف از نظر منابع نقلی، نسبت به فقه ابوحنیفه از تنوع بومی بیشتری برخوردار است و بسیاری از موارد اختلاف او با استادش، به همین عامل بازمی‌گردد. از نظر کاربرد رأی، از ویژگیهای فقه ابویوسف باید به گرایش خاص او به استحسان اشاره کرد. در بسیاری از این موارد استحسان و ترک قیاس، در جانب مخالف اثری یا فتوایی از فقیهی متقدم (مثلاً ابویوسف، الخراج، ۱۸۹) وجود دارد که به خودی خود در روش فقهی او پایه مستحکمی برای حکم فقیه نمی‌تواند بود، اما رأی در این میان نقشی انکارناپذیر دارد که ضعف سندی اثر را جبران می‌کند. یکی از نتایج فقه استحسان ابویوسف، قاعده تغییرپذیری احکام است، بر این پایه که تکالیف شرعی به تغییر زمان و مکان و شرایط، پذیرنده تغییرند. او با تکیه بر اینکه در احکام شرعی دائر مدار عرف، حکم با تغییر عرف می‌تواند تغییر پذیرد، حتی در چنین مواردی صدور حکمی برخلاف منطوق نص را با تکیه بر علت تشریح جایز شمرده است (برای مثال، نک: همان، ۸۵-۸۶؛ نیز برای تحلیل روش فقهی او، نک: د، ۴۴۴/۶-۴۴۷؛ نیز برای نقش اصحاب رأی در تدوین علم اصول، نک: د، اصول فقه).

23 MAYIS 2007

MADANI LIBRARY KUALA LUMPUR
SONGKHOANG JOURNAL

parts of every spear and arrow in the month of Rajab" (Bukhari, vol. 5, 59, 661 in <http://www.usc.edu/cgi-bin>).

79. Regarding the most controversial practices of Rajab and the incessant struggle of the orthodox scholars against the practices of Rajab, see M. J. Kister, "Rajab is the month of God . . ." A Study in the Persistence of an Early Tradition," reprint in *Studies in Jāhiliyya and Early Islam*, variorum reprints (London, 1980), pp. 191–223, (XII).

80. M. M. Al-A'zamī, *The History of the Qur'ānic Text*, p. 155.

81. See R. Baalbaki, "The Treatment of *Qirā'āt* by the Second and Third Century Grammarians," in A. Rippin, ed., *The Qur'ān: Formative Interpretation* (Aldershot, Brookfield, USA, Singapore, Sydney, 1999), pp. 159–80.

82. See A. T. Welch, "History of the Qur'ān after 632," in *Encyclopaedia of Islam* (CD-ROM Edition v. 1.0), (Leiden, 1999); A. Jeffery, *The Qur'ān as a Scripture*, pp. 96–103; E. Rezvan, *The Qur'ān and Its World: VI. Emergence of the Canon*, pp. 13–54.

83. G. Schoeler, *Écrire et transmettre dans les débuts de l'islam* (Paris, 2002), p. 40: "Abū Ḥātim al-Sijistānī, et d'autres encore, déconseillaient fortement à leur disciples de les (*muṣḥafiyūn*) prendre comme source de leur connaissance du Coran"; M. J. Kister, "Lā taqra'ū l-qur'āna 'alā l—muṣḥafiyīn wa-lā taḥmilū l-ʿilma 'anī l-ṣaḥafiyīn. Some Notes on the Transmission of Ḥadīth," *Jerusalem Studies in Arabic and Islam* 22 (1998): 127–62: "Do not read the Qur'ān to people who rely on Qur'ān codices, and do not carry further the *ḥadīth* knowledge which you obtain from people who use scrolls." For the reluctance to put in writing the text of the Revelation, see S. Noja Noseda, *From Syriac to Pahlavi* in this volume.

BC
Near
BP 55 H.53 2010

Edit. Karl Heinz Ohlog, Gerd-R. Puin, The Hidden Origins of Islam: New Research into its Early History, pp. 335–360

9

LEUKE KOME = LAYKAH, THE ARSIANS = 'AṢḤĀB' AL-RASS, AND OTHER PRE-ISLAMIC NAMES IN THE QUR'ĀN: A WAY OUT OF THE "TANGLEWOOD"?

Gerd-R. Puin

The uncertainty of the writing of 'al-'Aykah or *Laykah* in the Qur'ān is the point of departure for the present investigation, namely, whether the Qur'ān does not contain still further elements of an extrabiblical saga from pre-Islamic Midian. The following names will be discussed: *Laykah* / 'al-Ḥawrā' / *Leuke Kome*; 'al-Rass / *Arsae*; *Yanbu'* / *Yabbu'* / *Tubba'* / *Iambia*; 'al-'Aḥqāf' / 'al-'a'māq; and *Wabār* / *Banubari*.

One group of personal and place-names that are mentioned in the Qur'ān are connected with the so-called Punishment Stories (*Straflegenden*).² In these passages the faithful are warned not to neglect the duties of humanity with regard to God, because were they to do so, they would be destroyed like certain disobedient peoples in the past. For example:

Then We destroyed them, a complete destruction. And Noah's folk, when they denied the messengers, We drowned them and made of them a portent for mankind. We have prepared a painful doom for evil-doers. And (the tribes of) 'Ād and Thamūd,³ and the dwellers in Ar-Rass . . . (sura 25:36–38)⁴

The folk of Noah denied (the truth) before them, and (so did) the dwellers at Ar-Rass and (the tribe of) Thamūd, and (the tribe of) 'Ād, and Pharaoh,

(01201w)

MADE IN THE ASSISTANT
SONRA GELEN KURUMAN

Ashab al-Rass

- 196 PUIN, Gerd-R. Leuke Kome / Layka, die Arser / Ashāb al-Rass und andere vorislamische Namen im Koran: ein Weg aus dem 'Dickicht'? *Die dunklen Anfänge: neue Forschungen zur Entstehung und frühen Geschichte des Islam.* Karl-Heinz Ohlig, Gerd-R. Puin (Hg.). 2. Auflage. Berlin: Schiler, 2006, pp.317-340.

28 HAZ 2010

(01201w)

MAUDE VE CUMHURİYETİN
SONRA GELEN DÜKÜMAN

Ashāb al-Ras

- 196 PUIN, Gerd-R. Leuke Kome / Layka, die Arser / Ashāb al-Ras und andere vorislamische Namen im Koran: ein Weg aus dem 'Dickicht'? *Die dunklen Anfänge: neue Forschungen zur Entstehung und frühen Geschichte des Islam*. Karl-Heinz Ohlig, Gerd-R. Puin (Hg.). 2. Auflage. Berlin: Schöner, 2006, pp.317-340.

28 HAZ 2010